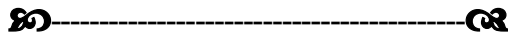

ความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการจัดปฏิบัติธรรม
ของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี*

THE SATISFACTION OF BUDDHISTS TOWARDS THE DHAMMA PRACTICE AT
WAT PHA BUDDHARAM, PHOTHARAM DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

พระสมุห์สุรินทร์ รตนโชโต, พระครูวิสุทธิธรรมาภรณ์, พระสมุทรวชิรโสภณ
Phrasamu Surin Ratanajoto, Phrakhrui Wisutthanantakhun, Phra Samutrawachirasophon
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: srchaymalicanthr737@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เพื่อศึกษา ความพึงพอใจ เปรียบเทียบความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการจัดปฏิบัติธรรมของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยในส่วนของกรวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากพุทธศาสนิกชนที่มีอายุไม่น้อยกว่า 18 ปี ที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่บ้านห้วยตาบุง จันทร หมู่ที่ 9 ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 268 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และในส่วนของกรวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจ ภาพรวม อยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ปัญหาอุปสรรค คือ บางพื้นที่เป็นทางชัน ดังนั้น ควรจัดทำทางลาดสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ พระวิปัสสนาจารย์มีจำนวนน้อย ดังนั้น ควรเพิ่มจำนวนพระวิปัสสนาจารย์ให้มีสัดส่วนเหมาะสมกับจำนวนผู้เข้าปฏิบัติธรรม ขาดคู่มือผู้เข้าปฏิบัติธรรม ดังนั้น ควรจัดทำคู่มือผู้เข้าปฏิบัติธรรม ไม่มีแผนงานด้านการจัดปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะ ดังนั้น ควรจัดทำแผนปฏิบัติการจัดปฏิบัติธรรมที่แยกเป็นสัดส่วนจากภารกิจอื่นของวัด

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ; พุทธศาสนิกชน; การจัดปฏิบัติธรรม

Abstract

The Article was to study the satisfaction, comparison of the opinions, problems, obstacles, and suggestions of the Dhamma Practice at Wat Pha Buddharam, Photharam District, Ratchaburi Province. The research methodology is the mixed methods between quantitative and qualitative research. For the quantitative research, the researcher uses the questionnaire as a tool to collect fieldwork data from 268 Buddhists, aged 18 years old and above, who have domicile in Baan Huay Taboonjan, Moo 9, Nang Kaew subdistrict, Photharam district, Ratchaburi province. The data received is analyzed by finding the frequency, percentage, average value, and standard deviation. The hypothesis is tested by T-test, F-test, and one-way ANOVA. For the qualitative research, the researcher analyzes documents and uses the interview as a tool to collect fieldwork data from 7 significant informants before analyzing the data by the technique of contextual analysis.

The research outcome finds that the satisfaction had an overall opinion at high level, the different personal factors had no different opinions, therefore reject the research hypothesis. Problems and obstacles were some areas are steep slopes, should provide ramps for the elderly and the handicapped. The Vipassana instructors are insufficient, should increase the number of Vipassana instructors to conform to the number of dhamma practitioners. The dhamma practitioners' handbooks are inadequate, should create dhamma practitioners' handbooks. No particular program for the dhamma practice, should create the program for dhamma practice which is separated from other missions of the temple.

Keywords: Satisfaction; Buddhists; Dhamma Practice

บทนำ

มหาเถรสมาคมได้ให้คณะสงฆ์แต่ละจังหวัดร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พิจารณาคัดเลือกวัดที่มีความเหมาะสม ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร และด้านการบริหารจัดการ เสนอขอจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้ง สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. 2543 โดยให้ครอบคลุมทุกจังหวัด เพื่อบริการประชาชน พุทธบริษัทที่สนใจใคร่ปฏิบัติธรรมด้วยการฝึกปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน เจริญจิตภาวนา โดยมี เป้าหมายให้คณะสงฆ์แต่ละจังหวัดมีสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ (กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554) โดยได้กำหนดคุณสมบัติของ

วัดที่จะขอจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด โดยกำหนดไว้ 3 ด้าน คือ ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร และด้านการบริหารจัดการ (กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553)

อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดได้เพิ่มจำนวนขึ้นมาก กระจายครอบคลุมทุกจังหวัด ตามเจตนารมณ์แห่งระเบียบมหาเถรสมาคม (กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557) ปัญหาสำคัญที่ต่อเนื่อง คือ ปัญหาที่เกิดตามมาเนื่องจากสำนักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ที่สร้างขึ้นแล้ว ดำเนินกิจกรรมภายใต้กรอบแนวคิดของวัด ซึ่งหากมองในภาพรวมแล้ว จะเห็นว่ายังคงมีลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดการประสานความร่วมมือกันระหว่างสำนัก ทำให้ขาดความเป็นเอกภาพ ไม่มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานหรือแนวปฏิบัติสำหรับการติดตามและประเมินผล รวมทั้งขาดการสนับสนุนส่งเสริมด้านองค์ความรู้ บุคลากร การบริหารจัดการ งบประมาณ และขาดการกระตุ้นส่งเสริมให้มีกิจกรรมการปฏิบัติธรรมเป็นประจำอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบภารกิจดังกล่าว และไม่มีการกำหนดระเบียบหรือมาตรการบังคับหรือส่งเสริมใด ๆ ที่ชัดเจน นี่จึงส่วนหนึ่ง ซึ่งสำนักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ยังขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพ ทั้งในด้านความรู้ภาคปริยัติ และประสบการณ์ตรงที่ได้รับจากการปฏิบัติ ตลอดจนความรู้ความสามารถในการเผยแผ่อบรมสั่งสอนประชาชน หรืออาจเป็นเพราะปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานตามบทบาทที่พึงประสงค์ของสำนักปฏิบัติธรรม ในฐานะสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด (ศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย, 2551)

ดังกล่าวนี้ ประกอบกับผู้วิจัยดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดป่าพุทธาราม บ้านห้วยตาบูนูญจันทร์ หมู่ที่ 9 ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จึงสนใจศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการจัดปฏิบัติธรรมของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดปฏิบัติธรรมของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ตามภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการจัดปฏิบัติธรรมของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการจัดปฏิบัติธรรมของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดปฏิบัติธรรมของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินงานวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ กำหนดการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บข้อมูลจากพุทธศาสนิกชนที่มีอายุไม่น้อยกว่า 18 ปี ที่มีภูมิลำเนา ในพื้นที่บ้านห้วยตาบุญจันทร์ หมู่ที่ 9 ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 815 คน ได้ทำการสุ่มมาจากรายชื่อโดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551) จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 268 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทาง สังคมศาสตร์ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูปหรือคน เลือกผู้ให้ข้อมูล สำคัญแบบเจาะจง และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการจัดปฏิบัติธรรมของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มี ต่อการจัดปฏิบัติธรรมของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดย ภาพรวม

(n = 268)

ความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการจัดปฏิบัติธรรม ของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	ระดับ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านสถานที่	4.47	0.474	มาก
ด้านบุคลากร	4.53	0.497	มากที่สุด
ด้านการบริหารจัดการ	4.42	0.483	มาก
โดยรวม	4.47	0.424	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการจัดปฏิบัติธรรมของ วัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสถานที่ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 ด้าน บุคลากรอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 และด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42

2. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการจัดปฏิบัติธรรมของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 สรุปผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการจัดปฏิบัติธรรมของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ปัจจัยส่วนบุคคล	t-test	F-test	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	-0.272		0.786		✓
อายุ		0.833	0.505		✓
การศึกษา		0.141	0.869		✓
อาชีพ		1.129	0.343		✓
รายได้		1.713	0.182		✓

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีผลให้ความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการจัดปฏิบัติธรรมของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดปฏิบัติธรรมของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
บางพื้นที่เป็นทางชัน ไม่สะดวกต่อผู้สูงอายุและผู้พิการ	ควรจัดทำทางลาดสำหรับบริการผู้สูงอายุและผู้พิการ
พระวิปัสสนาจารย์มีจำนวนน้อย	ควรเพิ่มจำนวนพระวิปัสสนาจารย์ให้มีสัดส่วนเหมาะสมกับจำนวนผู้เข้าปฏิบัติธรรม
ขาดคู่มือและสมุดบันทึกประจำตัวของผู้เข้าปฏิบัติธรรม	ควรจัดทำคู่มือผู้เข้าปฏิบัติธรรมไว้บริการ
ไม่มีแผนงานด้านการจัดปฏิบัติธรรมโดยเฉพาะ	ควรจัดทำแผนปฏิบัติการจัดปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะ ที่แยกเป็นสัดส่วนออกจากภารกิจด้านอื่น ๆ ของวัด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อเสนอแนะในการจัดปฏิบัติธรรมของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ดังนี้

ด้านสถานที่ มีข้อเสนอแนะคือ วัดป่าพุทธารามควรจัดทำทางลาดสำหรับบริการผู้สูงอายุและผู้พิการ

ด้านบุคลากร มีข้อเสนอแนะคือ วัดป่าพุทธารามควรเพิ่มจำนวนพระวิปัสสนาจารย์ให้มีสัดส่วนเหมาะสมกับจำนวนผู้เข้าปฏิบัติธรรม

ด้านการบริหารจัดการ มีข้อเสนอแนะคือ วัดป่าพุทธารามควรจัดทำคู่มือผู้เข้าปฏิบัติธรรมไว้บริการ และควรจัดทำแผนปฏิบัติการจัดปฏิบัติธรรมโดยเฉพาะ ที่แยกเป็นสัดส่วนออกจากภารกิจด้านอื่น ๆ ของวัด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย ความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการจัดปฏิบัติธรรมของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีประเด็นน่าสนใจซึ่งนำมาอภิปรายผลการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการจัดปฏิบัติธรรมของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม

ความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการจัดปฏิบัติธรรมของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า วัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีกระบวนการจัดปฏิบัติธรรมตามเจตนารมณ์ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กล่าวคือ การปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนานี้ พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญวิปัสสนาภาวนา โดยนัยนี้ คำว่า วิปัสสนา คือ ความรู้แจ้งเห็นชัดตามความเป็นจริงของสภาวะธรรมทั้งหลายว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และไม่ใช่อัตตาตัวตน ส่วนคำว่า ภาวนา คือ การฝึกอบรมทางด้านจิตใจให้มีความตั้งมั่น คือ ให้มีขึ้น ให้เป็นขึ้น ให้เจริญขึ้น และเมื่อรวมคำว่า วิปัสสนา และภาวนา เข้าเป็น วิปัสสนาภาวนา จึงหมายถึง การเจริญอบรมปัญญาให้เกิดความรู้เท่าทันสิ่งที่เกิดขึ้น เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ใจมีอิสระไม่ถูกครอบงำด้วยกิเลสและความทุกข์ ผลของการพัฒนาหรือผลของการปฏิบัติตามหลักวิปัสสนาภาวนา เน้นผลลัพธ์ที่ตัวบุคคลเป็นสำคัญ โดยมีจุดมุ่งหมายหนึ่งเดียว คือ เพื่อความหลุดพ้นจากอาสวะกิเลสทั้งปวง บรรลุซึ่งนิพพานอันเป็นธรรมชั้นสูงในพระพุทธศาสนา อย่างไรก็ตาม ต้องอาศัยข้อปฏิบัติในถึงระดับทุกข์ เรียกว่า อริยมรรคมีองค์ 8 นั้นเอง ดังกล่าวนี สอดคล้องกับที่ พระครูปิยะวรารักษ์ (ประทีป ปญญาทีโป) (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา สำนักปฏิบัติธรรมวัดอัมพวันปิยาราม อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาที่สำนักปฏิบัติธรรม วัดอัมพวันปิยาราม อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการมีความพึงพอใจต่อพระวิปัสสนาจารย์ที่ความเมตตา น่าเลื่อมใส และมีความรู้ความสามารถในการแสดงธรรมสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา และพบว่าความพึงพอใจที่มีต่อสวัสดิการ/สาธารณูปการนั้นมีเหตุผลมาจากการจัดอาหารบริโภคที่เพียงพอและเหมาะสม และมีการจัดสถานที่พักแยกเป็นสัดส่วน กล่าวคือ มีความพร้อมในทุกด้าน และสอดคล้องกับที่ พระครูศรีสุตากร (อภิชาติ อภิญาโณ) (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติธรรมในวันเสาร์-อาทิตย์ กรณีศึกษาวัด

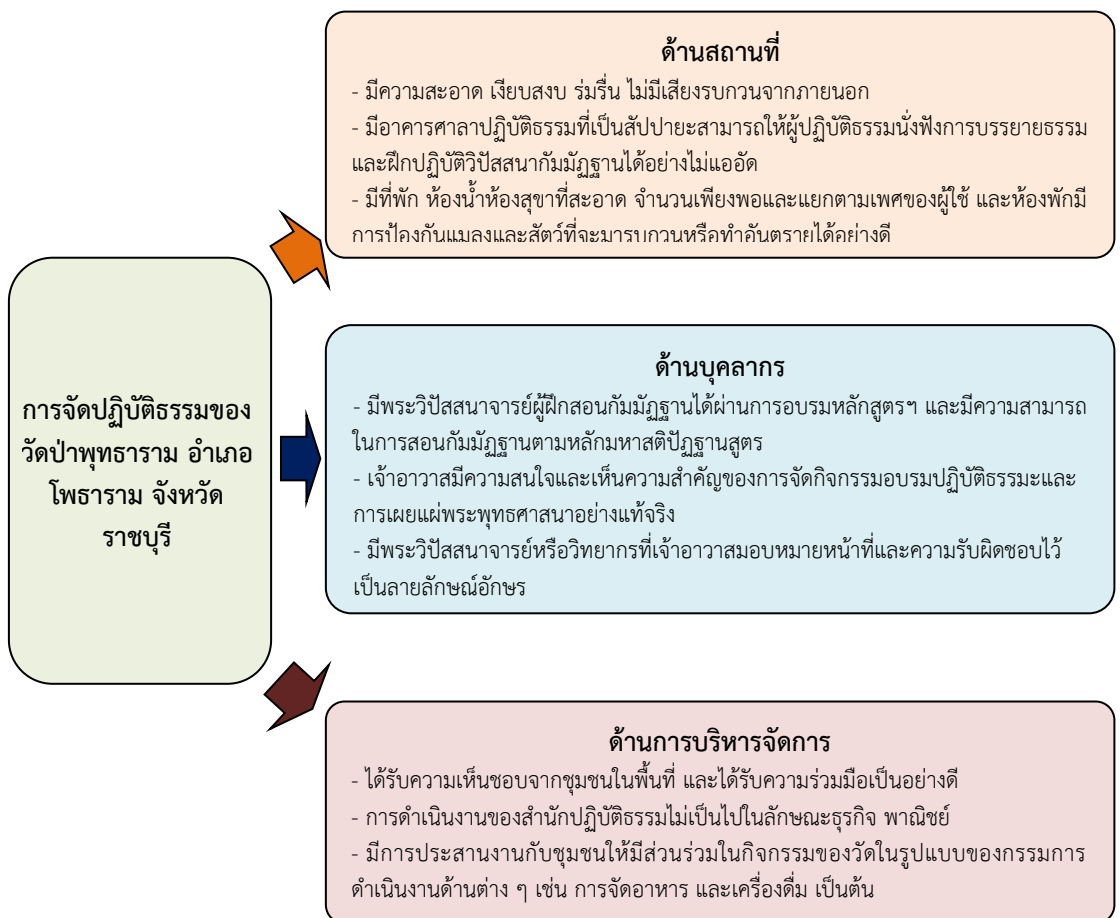
กลางบางพระ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” จากผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติธรรม ณ วัดกลางบางพระ ตำบลบางพระ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างผู้เข้าปฏิบัติธรรมมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้วยเหตุที่สำนักปฏิบัติธรรมประจำวัดกลางบางพระ ตำบลบางพระ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีการเตรียมความพร้อมในการจัดการปฏิบัติสำหรับผู้ที่จะมาปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง โดยทางวัดมีสถานที่ที่เงียบสงบ บรรยากาศร่มรื่น สถานที่ปฏิบัติธรรมและสถานที่พักแบ่งเป็นสัดส่วน สถานที่ปฏิบัติธรรมอยู่ห่างไกลจากที่พัก ศาลาปฏิบัติธรรมกว้างขวาง ไม่แออัด ต่อจำนวนผู้เข้าปฏิบัติ และมีห้องน้ำ ห้องสุขา เพียงพอต่อการปฏิบัติธรรม

และสอดคล้องกับที่ พระครูปลัดศิริวัฒน์ สมจิตโต (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจต่อการเผยแผ่ธรรมในวันธรรมสวนะของพุทธศาสนิกชน: กรณีศึกษาเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร” จากผลการวิจัยพบว่า การนำเสนอโดยใช้อุปกรณ์ช่วยสอนหรือสื่อธรรมที่เป็นรูปธรรมดูเหมือนว่าจะได้ผลดีระดับหนึ่ง เพราะทำให้ผู้รับฟังสนใจในเนื้อหาสาระธรรม และง่ายต่อการปฏิบัติ และเกิดความพึงพอใจต่อการเผยแผ่พระพุทธานุภาพ แก่พุทธศาสนิกชนมากยิ่งขึ้น ปัญหาและอุปสรรคที่พบในปัจจุบันนี้ การสื่อสารด้านธรรมะพระสงฆ์ยังไม่เข้าถึงพุทธศาสนิกชน เนื่องจากพระสงฆ์ขาดความเข้าใจในกระบวนการสื่อสารหัวข้อธรรมที่นำเสนอบางครั้งไม่เหมาะกับกลุ่มผู้ฟัง และพระสงฆ์ยึดติดกับรูปแบบเดิม ๆ ในการสื่อสารแก่ผู้ฟังจึงทำให้บางครั้งเกิดการเชื่อมั่นในตนเองมากเกินไป จากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว พระสงฆ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันคือ ผู้นำทางจิต วิญญาณ ต้องปฏิบัติการเผยแผ่ในเชิงรุก เพื่อเป็นผู้นำทางสังคม เป็นกัลยาณมิตรคอยแนะนำพร่ำสอน ให้รู้กระบวนการสื่อสารทางธรรมะ คือ ให้ละอายชั่วกลัวบาป ให้ตั้งอยู่ในคุณความดี ปฏิบัติกรรมฐาน โดยการเจริญสติปัญญา และสอดคล้องกับที่ ดวงกมล ทองคนารักษ์ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบโครงการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับชาวต่างประเทศในประเทศไทย” จากผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติธรรมในพระพุทธานุภาพทั้งสมถและวิปัสสนามีปัจจัยที่เกื้อกูลการปฏิบัติธรรม เช่น การตัดปลั๊ก การแสวงหากัลยาณมิตร การเลือกกรรมฐานที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติธรรม และสัปปายะในการปฏิบัติธรรมล้วนมีผลต่อผู้เข้าปฏิบัติธรรม นอกจากนี้รูปแบบการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติธรรมของชาวต่างประเทศในประเทศไทย ควรจัดโครงการปฏิบัติธรรมแยกตามกลุ่มของผู้เข้าปฏิบัติธรรม เช่น การจัดคำแนะนำเบื้องต้นสำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจการปฏิบัติแต่ยังไม่พร้อมที่จะเข้าฝึกอบรม โครงการปฏิบัติธรรมเบื้องต้น โครงการปฏิบัติธรรมสำหรับผู้ที่เคยฝึกปฏิบัติมาก่อน และโครงการฝึกอบรมปฏิบัติธรรมขั้นสูง ตลอดจนการจัดบวชให้แก่ชาวต่างชาติที่สนใจ

2. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการจัดปฏิบัติธรรมของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการจัดปฏิบัติธรรมของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีผลให้ความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการจัดปฏิบัติธรรมของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับที่ ชนิตา ภาพรหมิ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2” ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2 โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทุกด้าน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการจัดปฏิบัติธรรมของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ดังนี้

ด้านสถานที่ ประกอบด้วย มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก, มีอาคารหรือศาลาปฏิบัติธรรมที่เป็นสัปปายะสามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานได้อย่างไม่แออัด, มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอและแยกตามเพศของผู้ใช้ สำหรับห้องพักมีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้อย่างดี

ด้านบุคลากร ประกอบด้วย มีพระวิปัสสนาจารย์ ผู้ฝึกสอนกัมมัฏฐานได้ผ่านการอบรมหลักสูตรของคณะสงฆ์ หรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ และมีความสามารถในการสอนกัมมัฏฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร, เจ้าอาวาสมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรมและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง, มีพระวิปัสสนาจารย์หรือวิทยากรที่เจ้าอาวาสมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย ได้รับความเห็นชอบจากชุมชนในพื้นที่ และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี, การดำเนินงานของสำนักปฏิบัติธรรมไม่เป็นไปในลักษณะธุรกิจพาณิชย์, มีการประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดในรูปแบบของคณะกรรมการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เช่น การจัดอาหาร และเครื่องดื่ม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำวีดิโอบันทึกการสอนธรรมเพื่อการเผยแพร่ในเชิงสาธารณะ
2. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรสนับสนุนการจัดทำป้ายชื่อสถานที่ที่สำคัญของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด และหน่วยปฏิบัติธรรมต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดทำทางลาดสำหรับบริการผู้สูงอายุและผู้พิการ
2. ควรเพิ่มจำนวนพระวิปัสสนาจารย์
3. ควรจัดทำคู่มือผู้เข้าปฏิบัติธรรม
4. ควรจัดทำแผนปฏิบัติการจัดปฏิบัติธรรมโดยเฉพาะ ที่แยกเป็นสัดส่วนออกจากภารกิจด้านอื่น ๆ ของวัด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาวัดป่าพุทธารามให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์ของวัดป่าพุทธาราม

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). *สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น ประจำปีพุทธศักราช 2556*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- _____. (2554) *สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น 45 สำนัก พุทธศักราช 2554*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- _____. (2553) *สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น ประจำปี 2553*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ชนิดา ภาพรหมิ. (2559). *ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2 (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ดวงกมล ทองคนารักษ์. (2554). *รูปแบบโครงการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับชาวต่างประเทศในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ SPSS (พิมพ์ครั้งที่ 9)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- พระครูปลัดศิริวัฒน์ สมจิตโต. (2550). *ความพึงพอใจต่อการเผยแผ่ธรรมในวันธรรมสวนะของพุทธศาสนิกชน: กรณีศึกษาเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปิยะธรรมาภรณ์ (ประทีป ปณฺญาทีโป). (2558). *ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา สำนักปฏิบัติธรรม วัดอัมพวันปิยาราม อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูศรีสุตากร (อภิชาติ อภิญาโณ). (2556). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติธรรมในวันเสาร์-อาทิตย์ กรณีศึกษาวัดกลางบางพระ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.